

VERSPREIDING ILLEGALE BLAADJES IN GEMERT

door Gerard Wonders

Walter Verhees schreef in Gemerts Heem jrg. 1980 p. 72 e.v. een stukje over ondergronds werk. Toen ik dat las, kwam in mij de gedachte op eens een heel ander facet van ondergronds verzet te belichten. De verspreiding van illegale blaadjes. Mogelijk is het van belang voor een beter totaalbeeld van de Gemertse illegaliteit.

Per 1 januari 1942 werd ik benoemd aan de R.K. lagere jongensschool in de kom bij meester Van der Velden. Ik kende er niemand dan alleen meester Gubbens. Maar ook in Gemert zelf was alles en iedereen mij totaal vreemd. Maar ja, je bent onderwijzer, krijgt een 35 jongens voor je en hebt daar je handen aan vol. Juist doordat ik niemand kende, kon ik mijn studie weer eens voortzetten.

De twee voorbije jaren waren wel erg bewogen geweest voor mij. Mobilisatie en 5 dagen oorlog, die ik als soldaat meemaakte. Zonder eigenlijk in ernstig gevaar te zijn geweest. De Duitsers waren aanvankelijk niet al te lastig. Maar de NSB werd dikwijls wel wat al te aanmatigend. Ze dreigden de macht in handen te zullen nemen. Dat moest worden voorkomen. De Nederlandsche Unie werd opgericht als tegenwicht. Massaal stroomden de leden toe. Ook ik en velen uit mijn omgeving sloten zich aan. Al gauw nam ik in mijn geboorteplaats Loosbroek de leiding, bracht Dinther en Heeswijk er toe een afdeling op te richten en begon voorbereidingen te treffen voor een afdeling Nistelrode. Ook andere bewegingen waren in die tijd actief om de machtsposingen van de NSB tegen te gaan. In het Zuiden was dat vooral Nationaal Front. Dat bovengrondse tegenwerken werd de Duitsers te gortig. Op 13 december 1941 werden zowel Nederlandsche Unie als Nationaal Front ontbonden. Ook bij mij werd door de politie het aanwezige materiaal in beslag genomen.

Uit deze verboden organisaties ontstonden al gauw ondergrondse verzetsgroepen. Een daarvan was de groep Je Maintiendrai,

die later meerdere gewapende actiegroepen kende. Ook werd door die beweging een illegaal blaadje uitgegeven en verspreid, eveneens met de naam Je Maintiendrai.

In Gemert had ik ook die kontakten niet meer. Dat dacht ik althans. Want, hoe men aan mijn nieuwe adres kwam, weet ik niet, maar na enkele maanden kwam per post het eerste pakje Je Maintiendrai's. Compleet met een afgeteld aantal enveloppen: Dienst Gemeente Gemert. Met verdraaide hand adresseerde ik die aan de allengs bekend geworden personen. Toen ik later betrokken raakte bij de Gemertse Vereniging voor Luchtbescherming, kreeg ik o.a. de beschikking over een kaartsysteem van alle hoofdbewoners van Gemertse woningen. De adreskeuze was daardoor een stuk gemakkelijker. Bovendien gaf ik les in het lokaal, waar meester M. van der Velden o.a. dienstenvelopen van de Gemeente Gemert bewaarde. Als ikzelf enveloppen tekort kwam, was dat tekort gauw ongevraagd aangevuld. Pas enkele weken geleden hoorde ik van mijn zoon Martien, dat meester Van der Velden zelf ondergronds werk deed. Van deze onvolprezen man had ik niet anders verwacht.

Mijn kostjuffrouw (Jo Werts): "Mijnheer Wonders, er is iemand aan de deur voor U. Hij noemt zich Petit en heeft een leren pak aan!" Leren pak! Verdacht in de oorlog, waarin niemand meer motor reed dan de Duitsers en zo. Petit? Nooit van gehoord.

- "Ja, ik kom".

In de schaarsverlichte gang stond ie. Van onder tot boven in 't leer. Met een aktetas. Hij heette echt Petit, uit Veghel.

- "Eigenlijk is de zaak al opgelost: ik ben van de Waterleiding in dit district. Ik heb daarvoor een kaartsysteem met alle hoofdbewoners van huizen. Ik hoor nu, dat U hier in de kost bent en dus geen hoofdbewoner bent. Uw naam komt in mijn kaartsysteem daardoor niet voor".

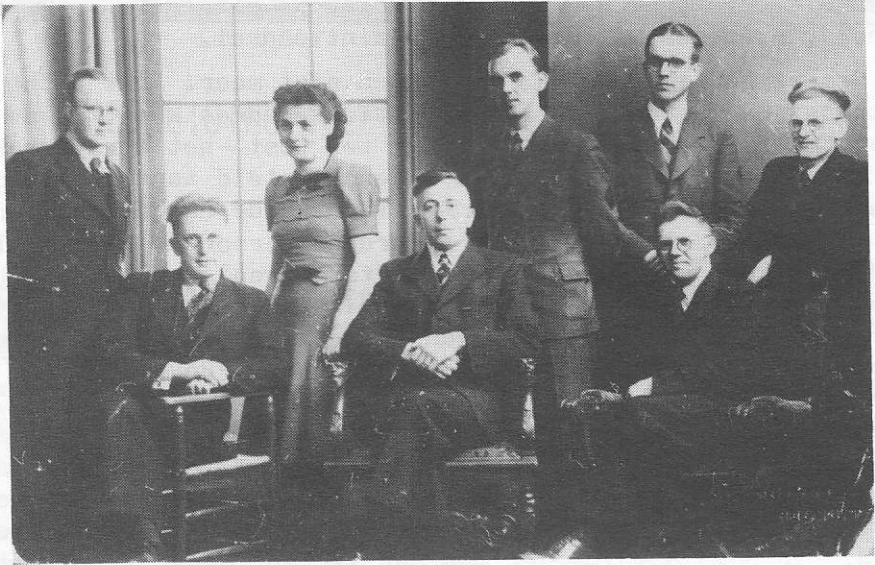
Zal wel zo zijn. Maar snappen, wat dat met zijn komst te maken had, deed ik totaal niet. Vertrouwen deed ik de zaak nog minder. Was uiterst gespannen. Klaar om bij de minste verdachte beweging toe te slaan. En goed!

- "Ga maar even mee naar mijn kamer".

Ik liet hem vóór mij de trap op gaan. Ik wilde hem goed in de gaten kunnen houden.

Toen hij zat: "Krijgt U de laatste tijd wel eens pakjes toegestuurd?"

Had ik het niet gedacht. Daar heb je 't gedonder in de glazen!

Deze foto is genomen op 10 april 1943 in studio Prinses te
 Heimond b.g.v. het afscheid van meester Frans van de Crommenakker.
 Deze volgde Leon Vrins op als hoofd van de jongensschool van
 de Pandelaar.
 Staand v.l.n.r.: Frans Horvers, "Juf Noor" Blietgen, Harrie Gubbens,
 Gerard Wonders, de Natris (Denatris?)
 Zittend v.l.n.r.: Theunissen, M. van der Velden, Frans v.d. Crommenakker.

Fotoreproductie J. van Assen. Rijksarchief 's-Hertogenbosch.

- "Ja. Ik heb namelijk een dameskoortje. En daar bestel ik nog wel eens muziek voor". (Dat klopte).

- "Nee, dat bedoel ik niet" (Zal wel).

- "Nou, ik zal het maar vertrouwen".

Hij maakte zijn tas open en gooide een pak Je Maintiendrai's op tafel.

- "Deze blaadjes bedoel ik".

- "Nee, die heb ik nooit gehad". Dat was ook zo. Want dit waren exemplaren van het allerlaatste nummer. Die had ik nog niet toegestuurd gekregen. Maar, waar wou die kerel naar toe? Ventje, één foutieve beweging en je gaat er aan!

- "Ziet U, omdat ik een motor mag hebben vanwege de Waterleiding, zal ik in het vervolg die blaadjes komen brengen".

- "Dat moet U weten".

Nadat hij weg was, vertrouwde ik de zaak toch nog niet he-

lemaal. Toen ik vrijdags naar huis fietste, reed ik even in Veghel langs bij mijn zwager L. Vrins (uit Gemert). Die kende mijnheer Petit niet alleen, maar wist ook, dat hij van de "ondergrondse" was. Ik kon dus rustig ademen.

Het ondergrondse werk, zoals hier beschreven, moest ook gebeuren. De jongeren van nu zullen het weinig spannend, misschien onnozel vinden. Maar in Nederland zijn in die oorlogsjaren nogal wat mensen, die illegale blaadjes schreven, drukten of verspreidden, gevangen gezet, gefolterd of zelfs gefusilleerd. Zeker, het actieve verzet met pistool e.d. was omvangrijker en gevaarlijker misschien.

